



Klimatilpasning i kommunene - nasjonal spørreundersøkelse for KS høsten 2017

Forord

Denne rapporten oppsummerer og drøfter resultater fra en spørreundersøkelse rettet mot alle norske kommuner høsten 2017. Rapporten er utarbeidet på oppdrag fra KS som har ønsket å få et styrket kunnskapsgrunnlag om arbeidet med klimatilpasning i kommunesektoren.

Både arbeidet med å utforme spørsmål, drøfte resultater og vurdere mulig implikasjoner av undersøkelsen har blitt gjennomført i nær dialog med oppdragsgiver.

Drøfting av tiltak og strategier for å følge opp undersøkelsen ligger utenfor mandatet for denne rapporten.

Ansvarlig for prosjektet i KS har vært Ole Jørgen Grann. John H. Jakobsen har bistått med å sikre optimal utforming av spørreskjema samt å strukturere av data som framkommet i undersøkelsen.

I prosessen med å utforme spørsmål og drøfte resultatene har en referansegruppe i KS bestående av Kjetil Bjørklund, Sten Celius og Torild Fagerbekk; avdeling for samferdsel, plan og miljø og Jarl Vidar Erichsen; forskning, innovasjon og kvalitetsutvikling blitt konsultert. I arbeidet med utforming av spørsmål har også følgende personer fra kommunene gitt innspill: Miljøvernrådgiver Anne Skauen, Fredrikstad kommune, koordinator i klimatilpasning Ellen-Birgitte Strømø, Trondheim kommune, rådgiver Gudbrand Aanstad; Gausdal kommune og avdelingsingeniør Lars Buhler; Ås kommune

Prosjektansvarlig i insam as har vært Lars Wang. Tron Myrén har bistått med innspill og kvalitetssikring.

Drammen 23.03.18

For insam as

Lars Wang

Innholdsfortegnelse

1. Sammendrag	3
Bakgrunn	3
Resultater	3
Vurderinger	3
2. Bakgrunn	4
3. Hensikt	5
<i>Spørreundersøkelsen</i>	5
4. Resultater	6
<i>Hvem har besvart?</i>	6
Kommunestørrelse	6
Rollene til de som har svart	7
<i>Status</i>	8
Kunnskap om klimaendringer	8
Kommunens påvirkning av klimaendringer	8
Integrasjon av arbeidet med klimatilpasning i kommunens virksomhet	9
Klimatilpasning som eget satsningsområde	10
Klimatilpasning i kommunens utviklingsarbeid	11
Samarbeid med eksterne aktører	11
Andre kommentarer	12
<i>Utfordringene</i>	13
Hva oppfattes å være utfordringen?	13
Hvor er utfordringene?	13
<i>Strategier og rammebetingelser</i>	15
Kommunenes egne virkemidler	15
Statlige og regionale virkemidler	15
Andre kommentarer	16
5. Drøfting	17
<i>Undersøkelsens begrensninger</i>	17
<i>Resultatene</i>	17
6. Vedlegg	18

1. Sammendrag

Bakgrunn

Endringer i klimaet stiller kommunene overfor nye og omfattende utfordringer. Konsekvensen av mer ekstremvær påvirker i betydelig grad kommunesektorens arbeidsområder. Som plan- og beredskapsmyndighet har kommunene også ansvar for å gjennomføre nødvendige tiltak.

For å kunne arbeide målrettet og for å sikre en samfunnsmessig optimal ressursbruk er det viktig å ha innsikt i hvordan klimautfordringen oppfattes og håndteres i norske kommuner. Det er også vesentlig å vite hva kommunene ser som sentrale utfordringer og muligheter når det gjelder klimatilpasning. En god innsikt i dette vil styrke grunnlaget for å utvikle målrettede strategier for klimatilpasning både nasjonalt, regionalt og i den enkelte kommune.

På bakgrunn av dette har KS gjennomført en relativt omfattende spørreundersøkelse rettet mot administrativ ledelse i alle norske kommuner. 113 (27 %) av kommunene har svart på undersøkelsen. Svarene har en god fordeling mellom kommuner av ulik størrelse (Fig. 2).

Resultater

Svarene viser at det både politisk, hos administrativ ledelse og i relevante fagmiljøer oppfattes å være god kunnskap om utfordringsbildet knyttet til klimaendringer og klimatilpasning. Samtidig vurderes klimautfordringene å være sammensatte, sektorovergrepene og forankret i mange lovverk og statlige sektorer. Svarene tyder imidlertid på at utfordringer av mer langsiktig karakter (bortsett fra havnivåstigning) og utfordringer som skyldes klimaendringer i andre deler av verden i mindre grad oppfattes som utfordringer for kommunene.

Klimatilpasning er i stor grad erkjent og håndtert som en utfordring i arealplaner for hele eller deler av kommunen (kommunedelplaner og områdeplaner). Klimatilpasning er imidlertid i langt mindre grad vektlagt i kommuneplanens strategiske del, i økonomiplaner eller i arbeidet med organisasjons- og lederutvikling.

En stor andel av kommunene samarbeider derfor også interkommunalt eller regionalt. Bruk av nettverk som arbeidsform er også relativt vanlig.

Administrativ ledelse i kommunene vurderer at bedre økonomiske rammer og kapasitet i kommunene er viktigst for å styrke arbeidet med klimatilpasningen. Kompetanseutvikling vurderes også som viktig. Det vurderes også som særlig viktig å avklare kommunens ansvar og myndighet når det gjelder klimatilpasning.

Vurderinger

Svarene tyder på at kommunene har kommet lengst i klimatilpasningsarbeidet innenfor områder hvor dette er lovpålagt og/eller knyttet til rollen som forvaltningsmyndighet. Spesielt gjelder dette arbeidet med risiko- og sårbarhetsanalyser (ROS) og kommunenes behandling av reguleringsplaner og byggesaker.

Svarene gir et bilde av at kommunene primært har fokus på de områder hvor klimaendringer allerede har ført til hendelser. Svarene peker i retning av at det primært er behov for kompetanseutvikling knyttet til å håndtere klimatilpasning som en kompleks utfordring og at det er behov for styrket integrasjon av klimatilpasningsarbeidet i kommunene. Det samme gjelder interkommunalt samarbeid og samarbeid med fylkene/regionen, staten og andre aktører. Svarene tyder også på at det er behov for å utvikle nettverk som arbeidsform i klimatilpasningsarbeidet.

Nasjonale verktøy for klimatilpasning brukes i liten grad og har trolig potensial for økt bruk/tilrettelegging nærmere bruker.

2. Bakgrunn

Klimaendringer representerer en stadig større utfordring for kommunesektoren. Mer ekstremvær påvirker mange av kommunesektorens arbeidsområder. Samtidig har kommunene som plan- og beredskapsmyndighet også et betydelig ansvar for å sikre at klimatilpasning også sees i et langsiktig perspektiv.

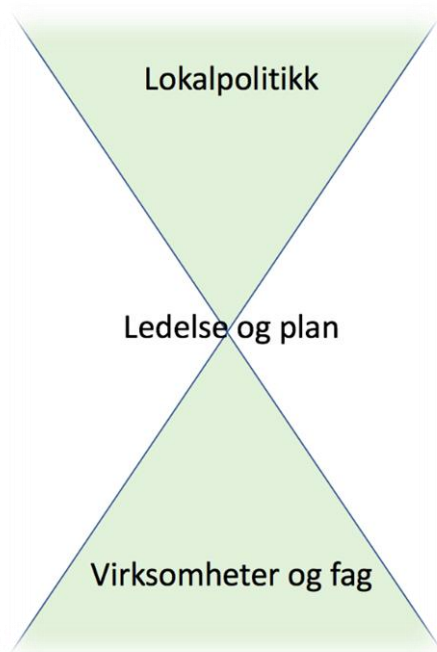
Med klimatilpasning menes planlegging og gjennomføring av tiltak for å håndtere både naturfare (flom, råte, stormflo og havnivåstigning) samt andre utfordringer som klimaendringer gir. Dette kan være endringer i biologisk mangfold, redusert drikkevannskvalitet mv. Klimatilpasning omfatter både kortsiktige tiltak og mer langsiktig arbeid.

Disse utfordringene er sektorgjennomgripende og det kreves utvikling av kompetanse i å integrere arbeidet med klimatilpasning i kommunenes plan- og beslutningsprosesser.

Arbeidet krever også tiltak innenfor ulike fagfelt og virksomheter. Det er derfor av stor betydning hvordan arbeidet med klimatilpasning håndteres av administrativ ledelse (rådmannen). Figuren viser hvordan administrativ ledelse og overordnet planlegging er bindeleddet for å sikre at arbeidet med klimatilpasning både er godt politisk forankret og følges opp på en faglig god måte i kommunens virksomheter. Figuren illustrerer således administrativ ledelses sentrale rolle i klimatilpasningsarbeidet.

For KS er det derfor viktig med god innsikt i og dokumentasjon av hvordan klimautfordringen i dag oppfattes og håndteres av administrativ ledelse i kommunene. Det gjelder også hvordan utfordringsbildet oppfattes samt hva som vurderes som gode strategier og prioriteringer framover. En god innsikt i dette vil styrke grunnlaget for å utvikle målrettede strategier for klimatilpasning både nasjonalt, regionalt og i den enkelte kommune.

På bakgrunn av dette har KS planlagt og gjennomført en spørreundersøkelse om kommunens arbeid med klimatilpasning.



Figur 1. Ledelse og planlegging som bindeledd mellom lokalpolitikk og fag i klimatilpasningsarbeidet.

3. Hensikt

Undersøkelsen hadde til hensikt å øke innsikten i hvordan klimatilpasning håndteres i plan- og beslutningsprosesser i kommunene. Det var også viktig å få mer kunnskap om hva kommunene opplever som utfordringer og hva som bør gjøres for å komme videre i arbeidet med klimatilpasning.

Undersøkelsen fokuserte på hvordan kommunenes administrative ledelse vurderer situasjonen og var rettet mot å danne grunnlag for å:

- Sikre kommunesektorens interesser og rammebetingelser
- Videreutvikle kommunenes klimatilpasningsarbeid
- Sikre KS' videre arbeid med kompetanseutvikling, forskning og innovasjon knyttet til klimatilpasning.

Spørreundersøkelsen

Undersøkelsen er gjennomført som en Quest Back undersøkelse i november/desember 2017. Alle norske kommuner fikk tilsendt et elektronisk spørreskjema (jfr. vedlegg 1). Undersøkelsen bestod av følgende deler:

- A) Om kommunen
- B) Status
- C) Utfordringer
- D) Strategier og rammebetingelser

Spørreundersøkelsen er gjennomført i perioden 27. november til 11. desember 2017. I denne perioden ble det sendt ut én påminnelse den 5. desember.

I arbeidet med utforming av spørsmålene er det lagt til grunn at det var behov for økt presisjon i kunnskapen om kommunenes vurderinger av arbeidet med klimatilpasning. Ut fra dette er det valgt å ha relativt mange spørsmål. Det er blant annet lagt vekt på å få fram om kommunene vurderer klimatilpasning som en kunnskaps- eller kompetanseutfordring ut fra at kunnskap er en avgrenset del av den samlede kompetanse.

Det ble gjennomgående lagt vekt på å få fram vurderinger om «i hvilken grad» ulike aspekter ved klimatilpasning anses som viktige framfor å ha ja/nei spørsmål. Samtidig var undersøkelsen kvantitativ og rettet mot å gi et bredt bilde av situasjonen i Kommune-Norge. Det er også lagt til rette for at de som svarte kunne gi supplerende kommentarer og innspill.

Det er ellers lagt vekt på at spørsmålene skal kunne brukes til oppfølgende spørreundersøkelser på senere tidspunkt. Undersøkelsen er slikt sett også rettet mot å kunne følge utviklingen i arbeidet med klimatilpasningsarbeidet over tid.

Viktige kilder for valg av spørsmål har vært:

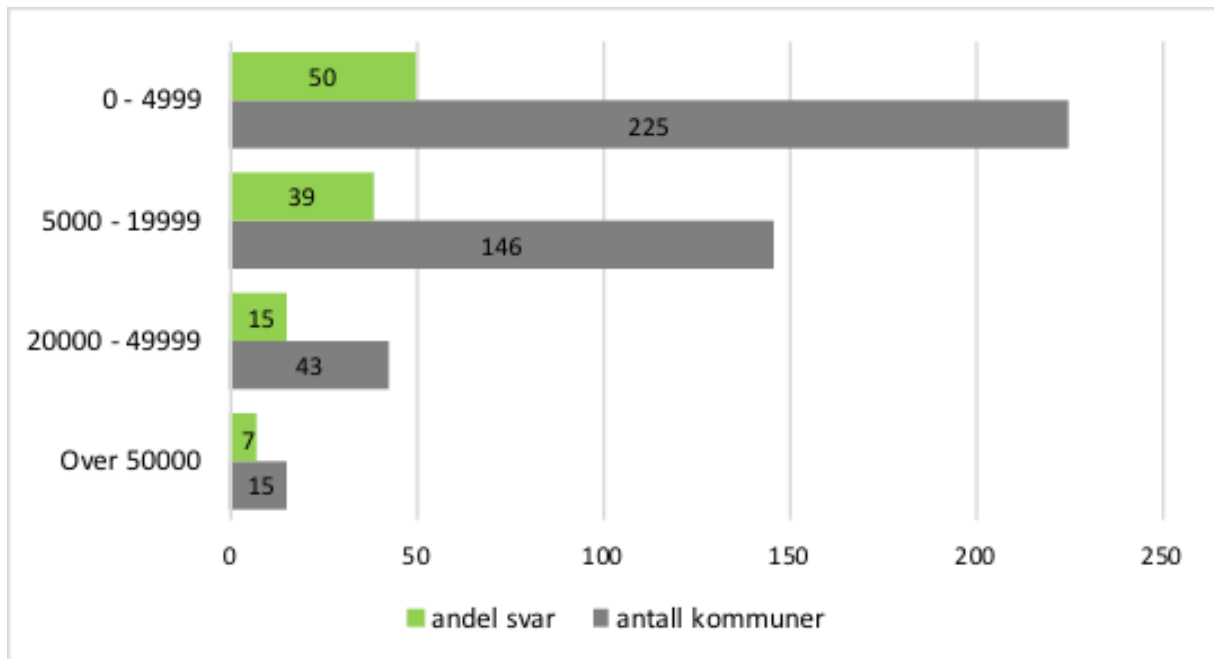
- Klimatanpassning 2017. Så langt har kommunerna kommit. Thörn, P., Ekholm, H. M og Nilsson Å. på oppdrag fra KS søsterorganisasjon i Sverige (SKL).
- Klimatilpasning 2011. Klimatilpasning i kommuner, fylkeskommuner og blant fylkesmenn. DSB 2011.
- Klimatilpasning 2014. Klimatilpasning i kommuner, fylkeskommuner og blant fylkesmenn. DSB 2014.
- Kartlegging av 11 kommuners arbeid med klimatilpasning. Analyse og strategi og Multiconsult på oppdrag av Miljødirektoratet (2017).

4. Resultater

Hvem har besvart?

Kommunestørrelse

113 av totalt 424 kommuner besvarte undersøkelsen noe som gir en svarprosent på 27 %. Av de som besvarte er det en god spredning av kommunestørrelse. Dette samsvarer godt med den reelle kommunefordelingen etter kommunestørrelse. For øvrig var 34 kommuner (30 %) av de som svarte innlandskommuner. I gruppen for flest innbyggere (flere enn 50.000 innb.) har 7 av 15 kommuner svart. Dette er høyest svarprosent (46,7 %) av de forskjellige gruppene kommunene er delt inn i.

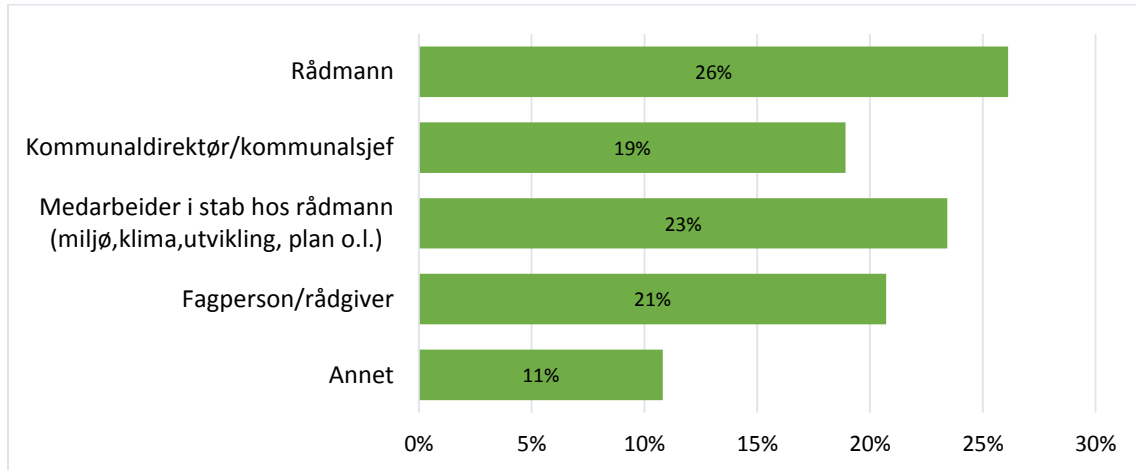


Figur 2. Størrelse på kommuner som har svart mot fordeling av kommunestørrelse¹.

¹ For to kommuner gir ikke dataene grunnlag for å vite kommunestørrelse og antall kommuner som inngår i figur 1 er derfor 111.

Rollene til de som har svart

26 % av svarene er avgitt av rådmannen personlig. Ca. 70 % av de som har besvart er enten rådmann eller i ledergruppe/stab hos rådmannen. Av de som har svart "annet" og har angitt rolle er det i hovedsak enhetsledere eller rådgivere som har en relevant rolle i arbeidet med klimatilpasning (miljø, landbruk, plan, naturforvaltning mv.).

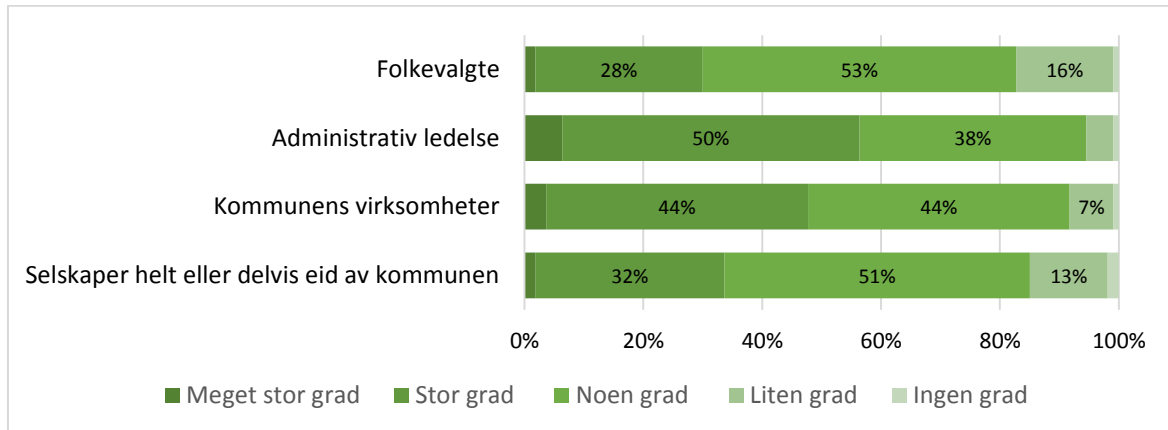


Figur 3. Rollene til de som har besvart.

Status

Kunnskap om klimaendringer

I alt 56 % av administrativ ledelse vurderes å ha meget stor eller stor kunnskap om klimaendringer som forventes å få lokale konsekvenser. Tilsvarende tall for virksomhetene er 47 %, kommunale selskaper 34 % og folkevalgte 30 %. Dersom man også inkluderer de som svarer «Noen grad» ligger tallene mellom 94 % (administrativ ledelse), 92 % (kommunes virksomheter) og 85 % (kommunale selskaper) og 83 % (folkevalgte).

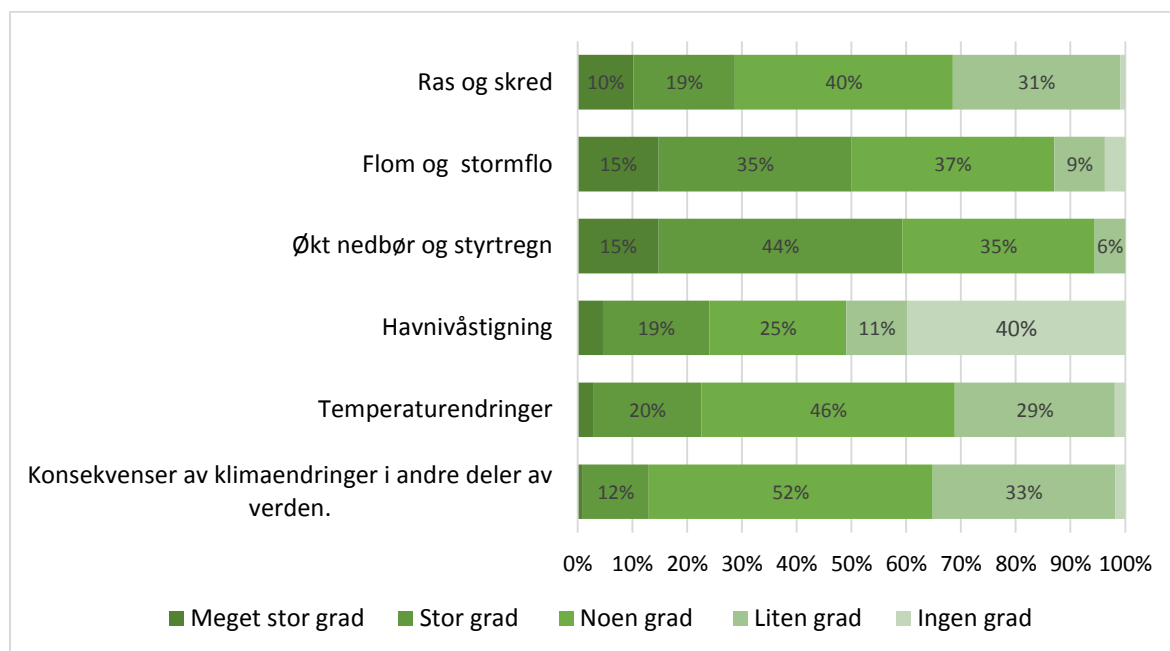


Figur 4. I hvilken grad vil du si at kommunen som organisasjon har kunnskap om klimaendringer som forventes å få lokale konsekvenser?

Kommunens påvirkning av klimaendringer

59 % av kommunene vurderer at økt styrtregn og stormflo i meget stor eller stor grad vil bli påvirket av klimaendringer. Tilsvarende tall for flom og stormflo er 50 % og for ras og skred 29 %. For havnivåstigning er tilsvarende tall 23 %. Dette tallet må imidlertid vurderes ut fra at mange av kommunene som har svart er innlandskommuner.

For temperaturendringer anser 25 % at kommunen i meget stor eller stor grad vil bli påvirket. For klimaendringer i andre deler av verden vurderer bare 15 % at kommunen i meget stor eller i stor grad vil bli påvirket.

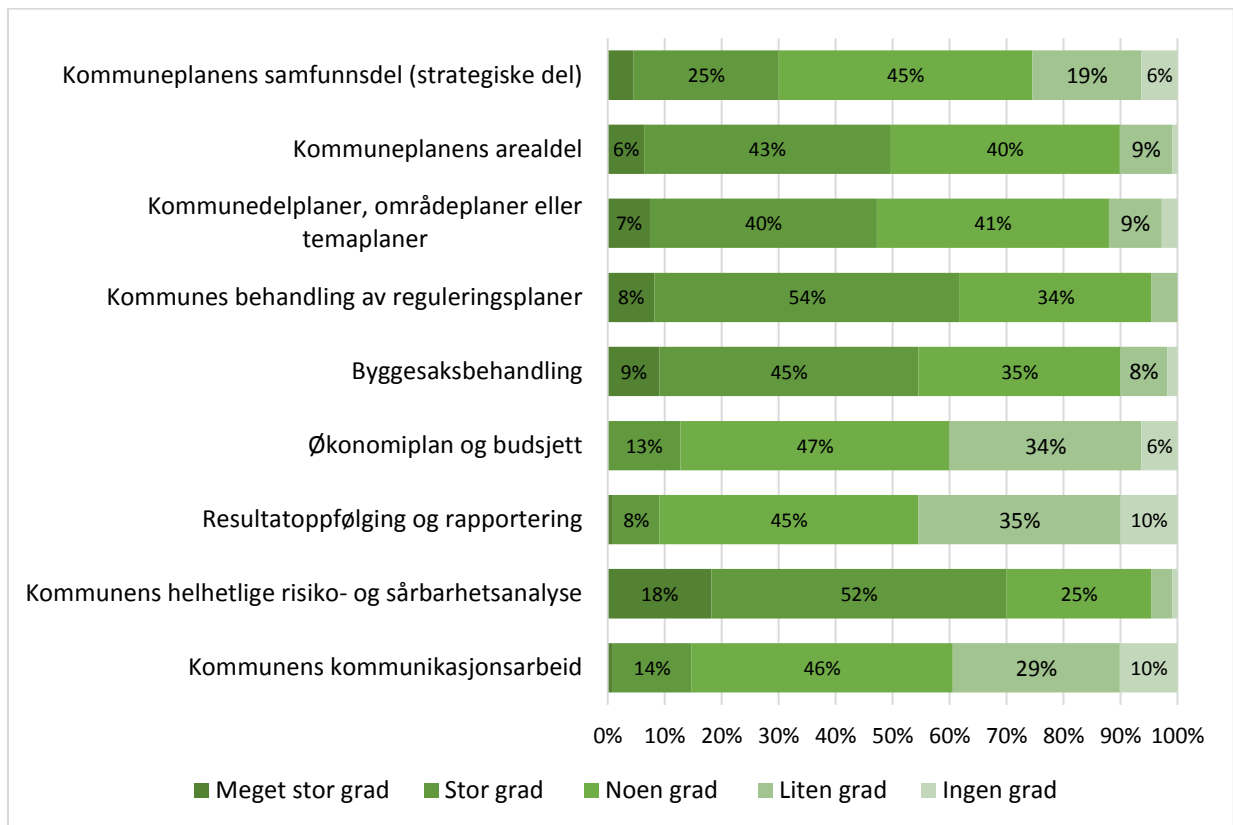


Figur 5. I hvilken grad anser dere at kommunen vil bli påvirket av ulike effekter av klimaendringer?

Integrasjon av arbeidet med klimatilpasning i kommunens virksomhet

I alt 70 % svarer at klimatilpasning i meget stor eller stor grad er integrert i kommunens helhetlige risiko- og sårbarhetsanalyse (ROS). Tilsvarende tall for behandling av reguleringsplaner er 62 %. For de øvrige områdene som er knyttet til arealbruk og byggesaker er tilsvarende tall noe lavere (hhv. 49 % og 54 %).

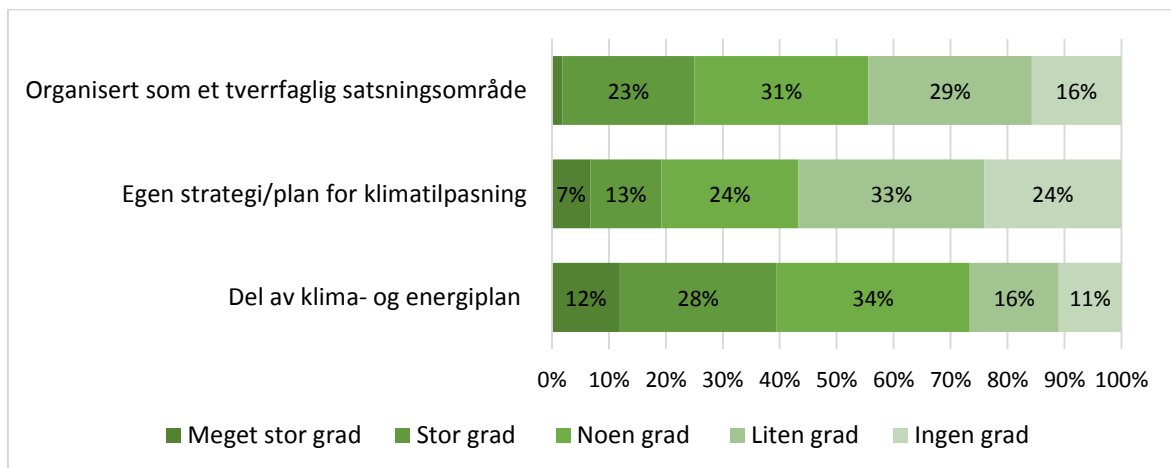
I kommunens overordnede strategi (samfunnsdelen av kommuneplanen) er det 30 % som svarer at klimatilpasning er meget godt eller godt integrert. Tilsvarende tall for kommunenes kommunikasjonsarbeid er 15 %, økonomiplan/budsjett 13 % og for resultatoppfølging/rapportering 9 %.



Figur 6. I hvilken grad er arbeidet med klimatilpasning integrert i kommunens styringssystem?

Klimatilpasning som eget satsningsområde

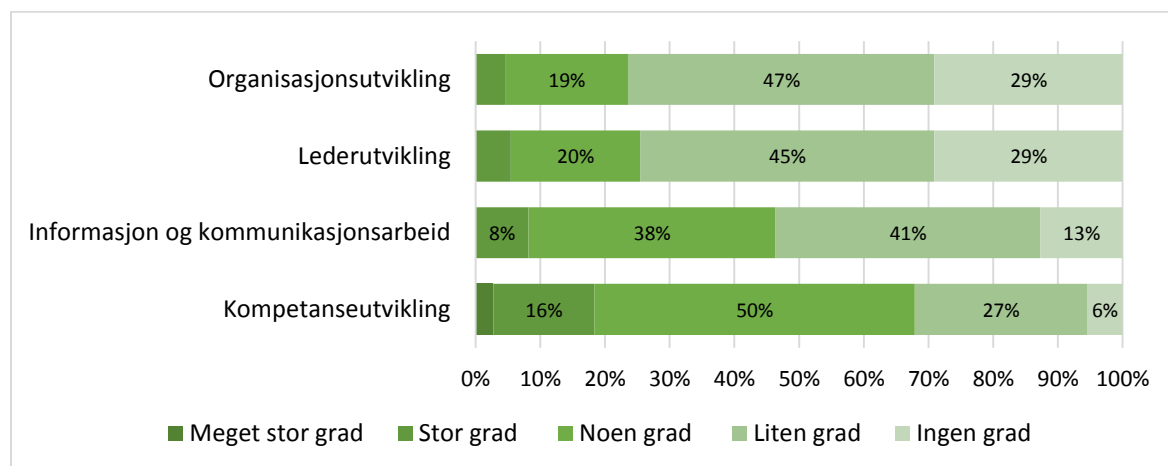
I alt 74 % svarte at klimatilpasning i meget stor, stor eller i noen grad inngår som del av klima- og energiplaner, mens tall for de som har egen strategi eller plan er 44 %. Tilsvarende tall for de som svarte at klimatilpasning er organisert som et eget tverrfaglig satsingsområde var 55 %



Figur 7. I hvilken grad er klimatilpasning et eget satsningsområde i kommunen?

Klimatilpasning i kommunens utviklingsarbeid

I alt 67 % av kommunene svarer at klimatilpasning har hatt meget stor, stor eller noen grad betydning for kompetanseutvikling i kommunens utviklingsarbeid. For informasjons- og kommunikasjonsarbeid, lederutvikling og organisasjonsutvikling er tilsvarende tall hhv. 46 %, 31 % og 24 %.

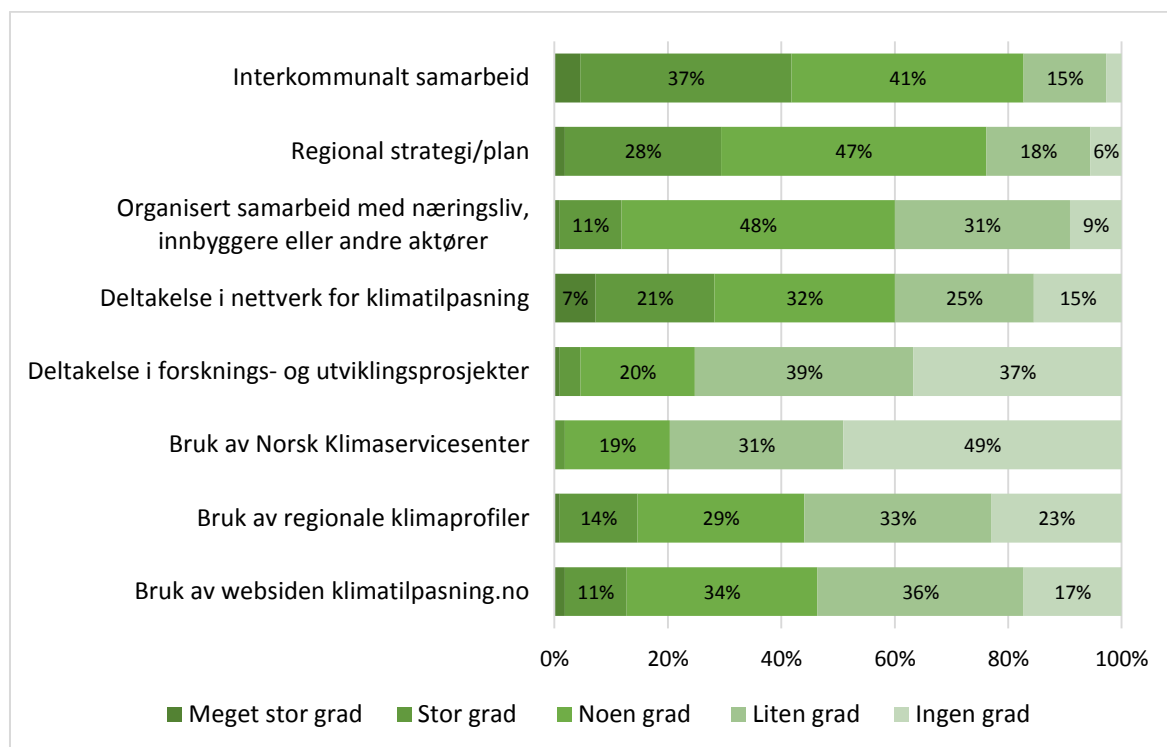


Figur 8. I hvilken grad har klimatilpasning hatt betydning for kommunens utviklingsarbeid?

Samarbeid med eksterne aktører

I alt 82 % anser at interkommunalt samarbeid har meget stor, stor eller noe betydning. Tilsvarende tall for regional plan/strategi er 76 % og for både samarbeid med andre aktører og deltakelse i nettverk for klimatilpasning er tilsvarende tall 60 %. Det er kun 24 % som i meget stor, stor eller noen grad deltar i forsknings- og utviklingsprosjekter.

Når det gjelder virkemidler som er utviklet nasjonalt er tilsvarende tall 21 % for bruk av Norsk klimaservicesenter, 43 % for regionale klimaprofiler og 47 % for bruk av klimatilpasning.no.



Figur 9. I hvilken grad samarbeider kommunen med andre aktører eller utnytter eksterne ressurser?

Andre kommentarer

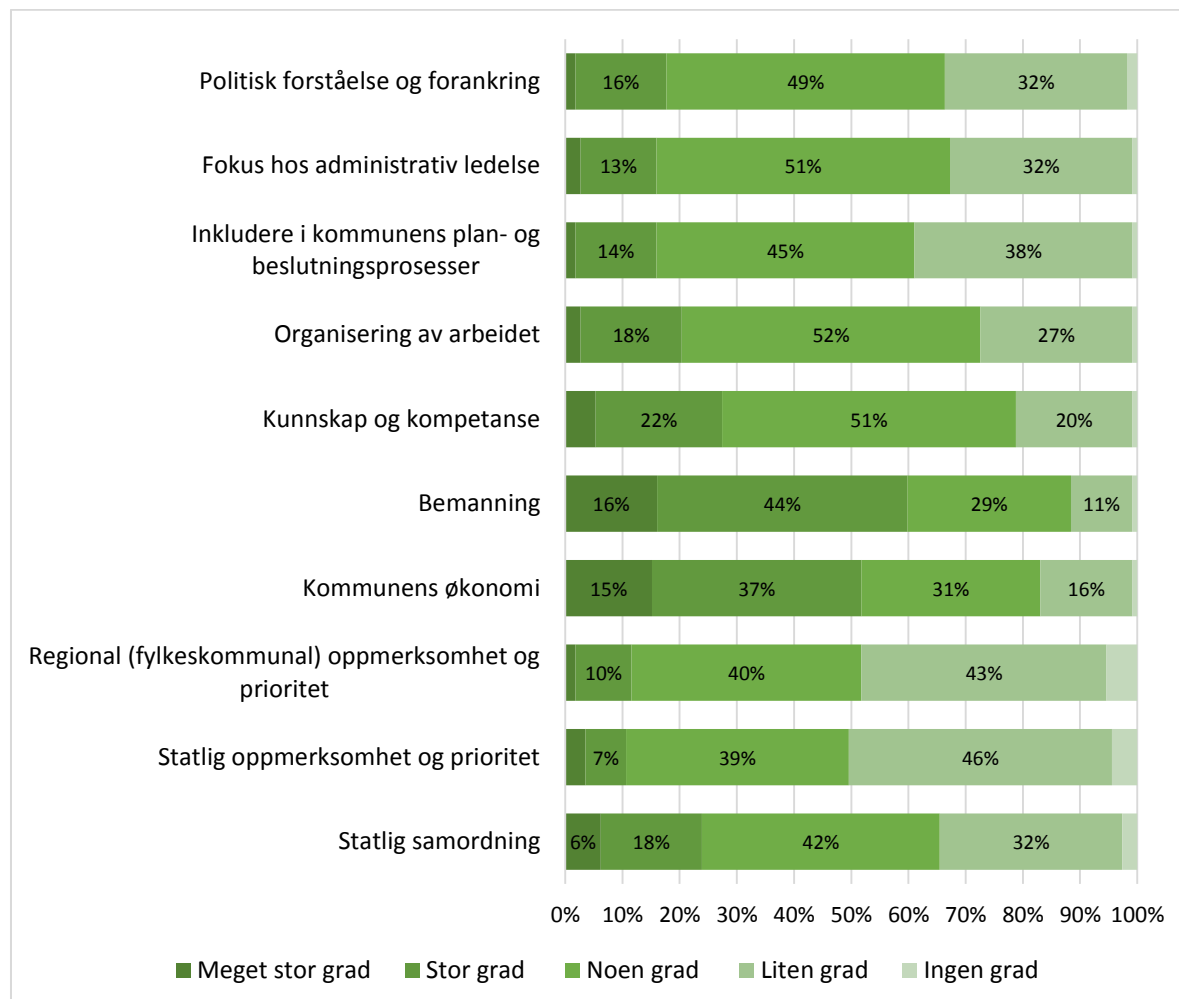
Kommentarer knyttet til hvordan kommunene arbeider med klimatilpasning og som utfyller det bildet som kommer fram i figurene er blant annet:

- Ved å ha en egen strategi for klimatilpasning kan det legges grunnlag for klimatilpasning i andre kommunale planer som kommuneplan, beredskapsplan og klima- og energiplan.
- Det er kommuner som har satsinger og ressurser innenfor spesifikke deler av arbeidet med klimatilpasning, f.eks. flom.
- Kommunen rekrutterer inn nye medarbeidere med kompetanse på geologi og geoteknikk, flom og flomveier mm.
- I satsningen Framtidens byer var tilpasning til klimaendringer fokusområde og har lagt grunnlag for at man i dag samarbeider interkommunalt eller regionalt og/eller har videreutviklet arbeidet i egen kommune.
- Det er kommuner som er med i det nasjonale klimatilpasningsarbeidet "i front" som ledes av Miljødirektoratet.
- Det er også klima- og energiplaner som ikke omhandler klimatilpasning.
- Det pekes på samarbeidet med NVE om rassikringstiltak.
- Det pekes på at det er utarbeidet aktsomhetskart for overvannshåndtering.
- Miljødirektoratets webinar om klimatilpasninger er også et tiltak som noen benytter.

Utfordringene

Hva oppfattes å være utfordringen?

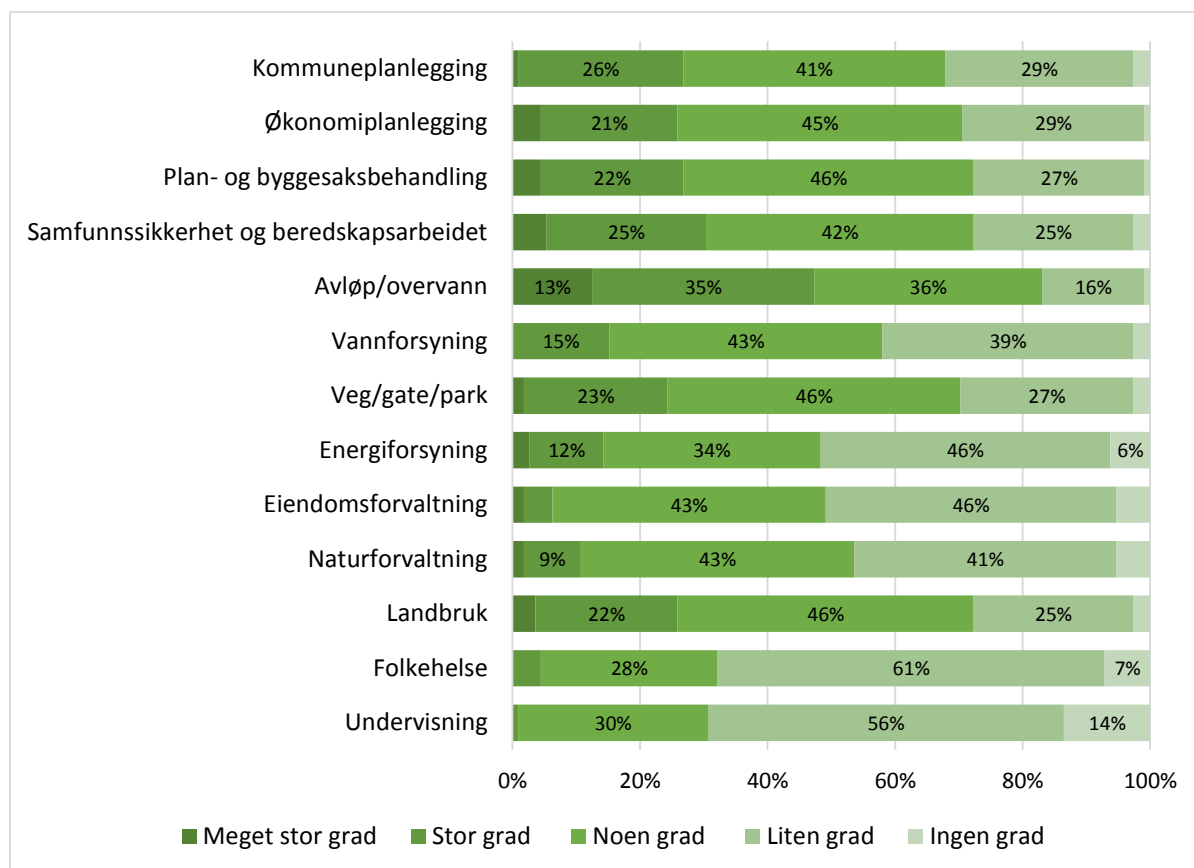
Resultatene viser at det i meget stor, stor eller noen grad er utfordringer knyttet til alle de angitte svaralternativene. Bemanning (88 %), kommunens økonomi (83 %) og kompetanse (79 %) er de områdene hvor utfordringene anses som størst. For de øvrige områder ligger tilsvarende tall i området 72 % (organisering) til 50 % (statlig oppmerksomhet og prioritet). Samlet viser resultatene et bredt utfordringsbilde knyttet til klimatilpasning.



Figur 10. Hva er utfordringer i kommunes arbeid med klimatilpasning?

Hvor er utfordringene?

Avløp/overvann peker seg klart ut som det området hvor klimatilpasning oppfattes å være den største utfordringen for kommunene. 83 % mener at klimatilpasning innen dette området i meget stor, stor eller noen grad er en utfordring. Tilsvarende tall for de øvrige områdene som vurderes å være mest utfordrende er hhv. samfunnssikkerhet/beredskap (72 %), plan- og byggesaksbehandling (72 %), landbruk (72 %), veg/gate/park (70 %), økonomiplanlegging (70 %) og kommuneplanlegging (68 %). På de øvrige områdene ligger de samme verdiene mellom 60 % (vannforsyning) til laveste på ca. 30 % (folkehelse og undervisning). Samlet viser tallene også her at utfordringsbildet oppfattes som bredt.



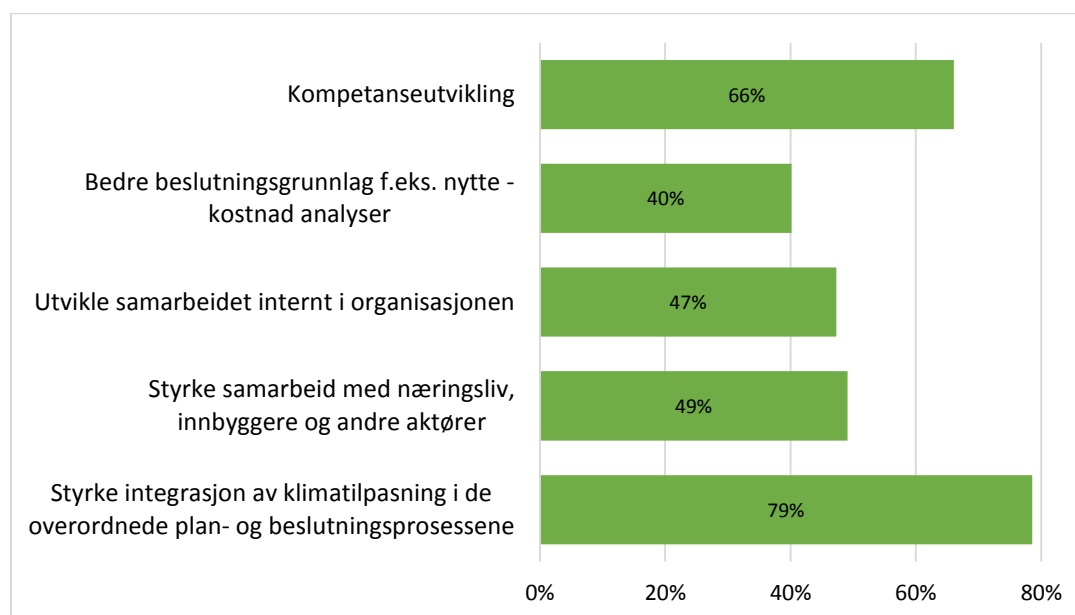
Figur 11. Er det virksomheter eller ansvarsområder hvor klimatilpasning oppleves som en særlig utfordring?

Strategier og rammebetingelser

Kommunenes egne virkemidler

Behovet for å styrke integrasjonen av klimatilpasning i de overordnede plan- og styringsprosesser peker seg klart ut (79 %) som det av kommunenes egne virkemidler som anses viktigst i økt grad å ta i bruk.

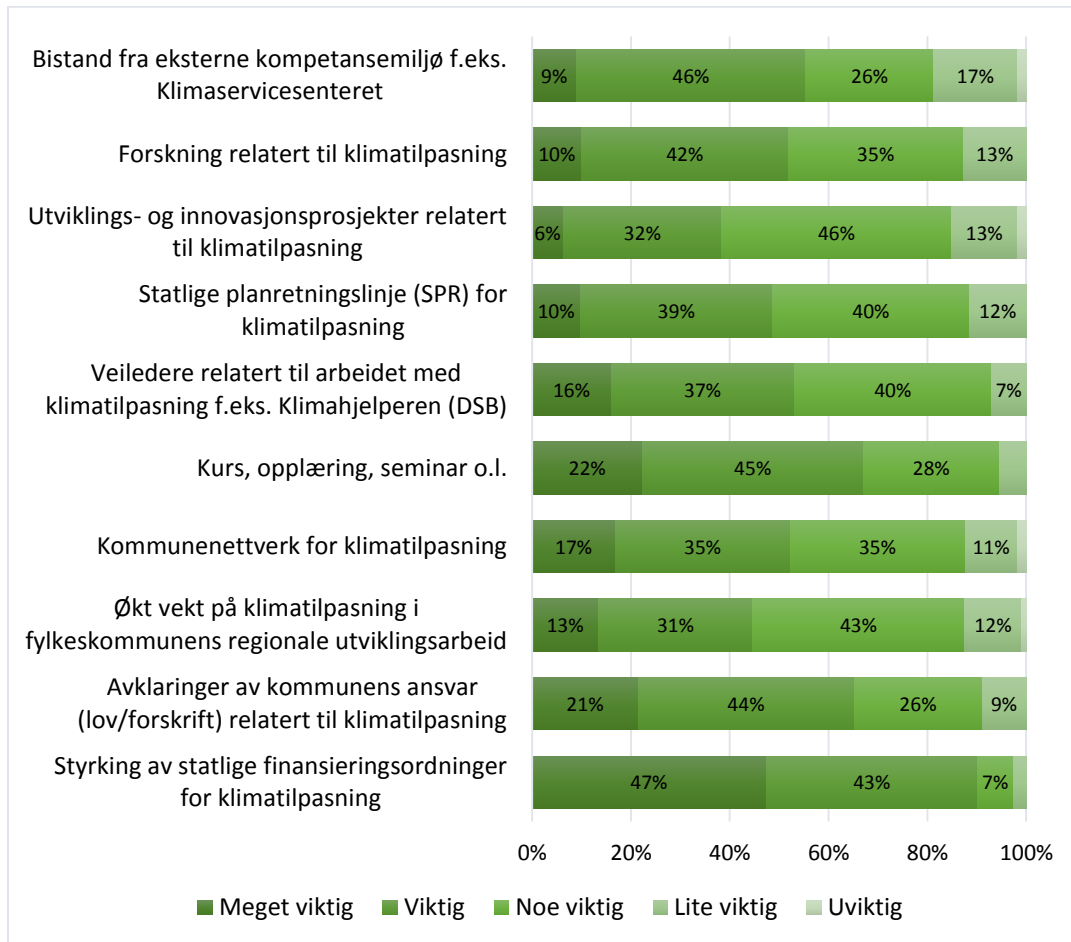
65 % anser at kommunen bør øke sin satsning på kompetanseutvikling relatert til klimatilpasning. For de andre områdene er tallene noe lavere; styrket samarbeid med eksterne aktører (49 %), utvikling av samarbeidet internt (47 %) og bedre beslutningsgrunnlag (40 %). Samlet viser dette at det vurderes som behov for å ta i bruk et bredt sett av virkemidler.



Figur 12. Hvilke av disse virkemidlene bør kommunen selv i økt grad ta i bruk i arbeidet med klimatilpasning?

Statlige og regionale virkemidler

Statlige finansieringsordninger vurderes som viktigst av statlige virkemidler. Hele 90 % av kommunene anser dette som meget viktig eller viktig. Deretter følger kompetanseutviklingstiltak (67 %), avklaring av kommunens ansvar relatert til klimatilpasning (65 %), bistand fra eksterne kompetansemiljø (55 %), veiledere (53 %), kommunenettverk for klimatilpasning og forskning (begge 52 %) og statlige planretningslinjer (49 %). Lavest ligger klimatilpasning i regionale planprosesser (44 %) og utviklings- og innovasjonsprosjekter (38 %). Samlet sett er det et bredt sett av tiltak som kommunen anser som nødvending i arbeidet med klimatilpasning.



Figur 12. Hvor viktig er disse regionale og statlige virkemidler for kommunen?

Andre kommentarer

Kommentarer som utdyper det utfordringsbildet som er beskrevet ovenfor er:

- Avklaring av ansvar er viktig fordi dette kan ha stor økonomisk betydning for kommunene.
- Tilskudd fra staten bør øremerkes.
- Nettverk er motiverende, gir lærdom og styrker i gjennomføringen.
- NVE/NGU må få fortgang i utarbeiding av faresonekart.
- Fastsetting av nivå for havnivåstigning/stormflo mv. bør ikke overlates til kommunale saksbehandlere.
- Det er et betydelig misforhold mellom statlige ambisjoner og tilgjengelige ressurser.

5. Drøfting

Undersøkelsens begrensninger

Spørreundersøkelsen som ble gjennomført ga en svarprosent på 27 %. For denne type undersøkelser er dette en normal svarprosent. Resultatene vurderes å gi et godt utgangspunkt for videre arbeid med klimatilpasning i kommunesektoren².

Samtidig gir undersøkelsen i mindre grad grunnlag for å trekke detaljerte konklusjoner og generalisere resultatene til å gjelde hele kommunesektoren. Når det gjelder om andelen som har svart er representativt for kommune-Norge viser resultatene at det er stor spredning i kommunenes størrelse blant de kommunene som har besvart. Det er ikke indikasjoner på at noen typer kommuner er vesentlig mer eller mindre representert i undersøkelsen. Dette bekreftes til en viss grad ved at det er et relativt godt samsvar mellom svarfordelingen etter kommunestørrelse og den reelle fordelingen av kommuner etter kommunestørrelse.

Det er noe bedre svarprosent for de større kommunene. Mens kommunene under 5 000 innbyggere utgjør 50 % av alle kommuner utgjør de over 50 000 bare 3 %. I undersøkelsen utgjør de største kommunene 6 % av svarene, noe som utgjør en svarprosent på 44 % for denne kommunegruppen. At svarprosenten er noe høyere for de aller største kommunene kan også være positivt for kvaliteten av undersøkelsen da det vil gi noe mindre feilmargin knyttet til svarene hos de største kommunene. For de mindre kommunene under 5000 innbyggere utgjør ikke dette noe betydelig forskjell.

I alt var 34 kommuner (30 %) innlandskommuner. Dette gir naturlig nok en redusert svarprosent for havnivåspørring under spørsmålet om kommunens påvirkning av klimaendringer (fig. 5).

Spørreundersøkelsen var for øvrig mindre omfattende enn tidligere undersøkelser utført av SKL og DSB (jfr. kap. 3). Miljødirektoratets kartlegging i 2017 var basert på en kvalitativ tilnærming og representerer metodisk og kunnskapsmessig et supplement til KS sin spørreundersøkelse.

Resultatene

Spørreundersøkelsen viser at kommunene i stor grad mener de har relativ god innsikt i klimautfordringen og også i stor grad håndterer klimautfordringen gjennom tiltak for klimatilpasning. Samtidig mener mange kommuner at det er behov for bedre integrasjon av klimatilpasning inn i de overordnede plan- og beslutningsprosessene i kommunene. Det er f.eks. en relativ stor andel kommuner som uttrykker at arbeidet med klimatilpasninger i liten grad er integrert i kommuneplanens samfunnsdel (strategiske del).

Kommunene svarer tydelig på at det er de delene av kommunens styringssystem som er definert i Plan- og bygningsloven samt det lovbestemte arbeidet med risiko- og sårbarhetsanalyser hvor arbeidet med klimatilpasning er best integrert. Det gjelder f.eks. behandling av reguleringsplaner.

Klimatilpasning er også i stor grad erkjent og håndtert som en utfordring i arealplaner for hele eller deler av kommunen (kommunedelplaner og områdeplaner).

Klimautfordringen er imidlertid i langt mindre grad vektlagt i kommuneplanens strategiske del, i økonomiplaner eller i arbeidet med organisasjons- og lederutvikling. Dette kan tyde på at klimatilpasning i hovedsak er ivaretatt som en følge av ytre krav og i mindre grad har forankring i kommunenes egne prosesser.

² John H. Jacobsen (2018). Vurdering av svarprosent og fordeling på kommunestørrelser sammenholdt med sammenlignbare Quest Back undersøkelser tidligere gjennomført av KS innenfor ulike fagområder.

Samtidig synes klimatilpasning å være et område hvor man både politisk, hos administrativ ledelse og faglig har relativt god innsikt i utfordringsbildet. Dette knytter seg både til svarene når det gjelder forståelsen for klimaendringens betydning for kommunene og når det gjelder bredden og kompleksiteten i utfordringsbildet.

Samtidig tyder svarene på at utfordringer av mer langsiktig karakter (bortsett fra havnivåstigning) og utfordringer som skyldes klimaendringer i andre deler av verden i mindre grad anses som kommunenes problem. Utfordringer som knytter seg til hendelser som allerede finner sted og hvor det er en direkte sammenheng mellom hendelsen og kommunenes ansvar synes derfor å være klart mest i fokus. Samlet kan det tyde på at kommunens arbeid med klimatilpasning i større grad er en reaksjon på krav og hendelser enn resultat av mer langsiktige vurderinger av risiko og konsekvenser.

Når det gjelder utfordringer og muligheter synes videreutvikling av interkommunalt eller regionalt samarbeid viktig. Det samme gjelder bruk av nettverk som arbeidsform samt kompetanseutvikling. Det tyder også på at det er viktig med videre utvikling og økt bruk av verktøy for klimatilpasning (f.eks. klimatilpasning.no) og videre satsning på forsknings- og innovasjonsprosjekter.

Administrativ ledelse i kommunene vurderer at det viktigste for å styrke arbeidet med klimatilpasning er styrkede økonomiske rammer og økt kapasitet. Samtidig peker svarene i retning av at kommunene anser at klimatilpasning krever et bredt sett av virkemidler og tiltak både innen egen organisasjon og når det gjelder statlige rammer.

Svarene tyder også på at samarbeidet og samhandlingen mellom kommunene, fylkene/regionene, staten og andre aktører bør videreutvikles. Dette knytter også an til det tydelige behovet for en avklaring av kommunenes ansvar og myndighet innen klimatilpasning.

6. Vedlegg

- Elektronisk spørreskjema (Questback) sendt til kommunene.



Klimatilpasning i kommunene - spørreundersøkelse

Til Rådmannen

Undersøkelsen har til hensikt å øke innsikten i hvordan klimatilpasning håndteres i planleggings- og beslutningsprosesser i kommunene. Det er også viktig å vite mer om hva kommunen opplever som utfordringer og hva som bør gjøres for å komme videre i arbeidet.

Undersøkelsen fokuserer på hvordan kommunenes administrative ledelse vurderer situasjonen.

Undersøkelsen vil danne grunnlag for å:

- Sikre kommunesektorens interesser og rammebetingelser
- Videreutvikle kommunenes klimatilpasningsarbeid
- Styrke KS' videre arbeid med kompetanseutvikling, forskning og innovasjon

Med klimatilpasning menes planlegging og gjennomføring av tiltak for å håndtere både naturfare (flom, ras, stormflo, havnivåstigning, mv.) og andre utfordringer som klimaendringer gir (endringer av biologisk mangfold, redusert drikkevannskvalitet, råteskader mv). Klimatilpasning omfatter både kortsiktige tiltak og mer langsiktig arbeid.

Undersøkelsen består av følgende deler:

A: Om kommunen

B: Status

C: Utfordringer

D: Strategier og rammebetingelser

Merk at du når som helst kan gå tilbake i undersøkelsen, så lenge du ikke har sendt inn svarene.



DEL A OM KOMMUNEN

1) Kommunnavn

2) Antall innbyggere

- 0 - 4999
- 5000 - 19999
- 20000 - 49999
- Over 50000

3) Rollen til den som svarer

- Rådmann
- Kommunaldirektør/kommunalsjef
- Medarbeider i stab hos rådmann (miljø, klima, utvikling, plan o.l.)
- Fagperson/rådgiver
- Annet

4) Hvis du svarte annet på spørsmål 2, kan du skrive inn din rolle her

5) Hvordan gjennomføres utfyllingen?

- Av den som har gjort sine vurderinger
- Basert på en intern drøfting med en eller flere aktuelle personer
- Basert på drøfting i rådmannens ledergruppe

DEL B STATUS**6) I hvilken grad vil du si at kommunen som organisasjon har kunnskap om klimaendringer som forventes å få lokale konsekvenser?**

	Meget stor grad	Stor grad	Noen grad	Liten grad	Ingen grad
Folkevalgte	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Administrativ ledelse	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Kommunens virksomheter	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Selskaper helt eller delvis eid av kommunen	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

7) I hvilken grad anser dere at kommunen vil bli påvirket av ulike effekter av klimaendringer?

	Meget stor grad	Stor grad	Noen grad	Liten grad	Ingen grad
Ras og skred	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Flom og stormflo	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Økt nedbør og styrtregn	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Havnivåstigning	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Temperaturrendringer	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Konsekvenser av klimaendringer i andre deler av verden (f.eks. flere flyktninger eller redusert mulighet for matimport).	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

8) I hvilken grad er arbeidet med klimatilpasning integrert i kommunens styringssystem?

	Meget stor grad	Stor grad	Noen grad	Liten grad	Ingen grad
Kommuneplanens samfunnsdel (strategiske del)	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Kommuneplanens arealdel	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Kommunedelplaner, områdeplaner eller temaplaner	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Kommunes behandling av reguleringsplaner	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Byggesaksbehandling	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Økonomiplan og budsjett	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Resultatoppfølging og rapportering	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Kommunens helhetlige risiko- og sårbarhetsanalyse (ROS - etter Sivilbeskyttelsesloven)	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Kommunens kommunikasjonsarbeid	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

9) I hvilken grad er klimatilpasning et eget satsningsområde i kommunen?

	Meget stor grad	Stor grad	Noen grad	Liten grad	Ingen grad
Organisert som et tverrfaglig satsningsområde	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Egen strategi/plan for klimatilpasning	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Del av klima- og energiplan	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

10) I hvilken grad har klimatilpasning hatt betydning for utvikling av kommunen?

	Meget stor grad	Stor grad	Noen grad	Liten grad	Ingen grad
Organisasjonsutvikling	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Lederutvikling	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Informasjon og kommunikasjonsarbeid	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Kompetanseutvikling	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

11) I hvilken grad samarbeider kommunen med andre aktører eller utnytter eksterne ressurser?

	Meget stor grad	Stor grad	Noen grad	Liten grad	Ingen grad
Interkommunalt samarbeid	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Regional strategi/plan	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Organisert samarbeid med næringsliv, innbyggere eller andre aktører	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Deltakelse i nettverk for klimatilpasning	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Deltakelse i forsknings- og utviklingsprosjekter	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Ved samarbeid med utdanningsinstitusjoner (høyskole, universitet mv.)	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Ved direkte kontakt med direktorater (Miljødirektoratet, NVE, DSB, mv.)	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Bruk av Norsk Klimaservicesenter	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Bruk av regionale klimaprofiler	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Bruk av websiden klimatilpasning.no	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

12) Hvis du har andre innspill eller kommentarer til spørsmål 6 - 11 kan du skrive dem her**DEL C UTFORDRINGER****13) Hva er utfordringer i kommunes arbeid med klimatilpasning?**

	Meget stor grad	Stor grad	Noen grad	Liten grad	Ingen grad
Politisk forståelse og forankring	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Fokus hos administrativ ledelse	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Inkludere i kommunens plan- og beslutningsprosesser	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Organisering av arbeidet	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Kunnskap og kompetanse	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Bemanning	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Kommunens økonomi	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Regional (fylkeskommunal) oppmerksomhet og prioritet	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Statlig oppmerksomhet og prioritet	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Statlig samordning	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

14) Er det virksomheter eller ansvarsområder hvor klimatilpasning oppleves som en særlig utfordring?

	Meget stor grad	Stor grad	Noen grad	Liten grad	Ingen grad
Kommuneplanlegging	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Økonomiplanlegging	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Plan- og byggesaksbehandling	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Samfunnssikkerhet og beredskapsarbeidet	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Avløp/overvann	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Vannforsyning	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Veg/gate/park	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Energiforsyning	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Eiendomsforvaltning	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Naturforvaltning	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Landbruk	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Folkehelse	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Undervisning	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

15) Hvis du har andre innspill eller kommentarer til spørsmål 13 - 14 kan du skrive dem her**DEL D - STRATEGIER OG RAMMEBETINGELSER****16) Hvilke av disse virkemidlene bør kommunen selv i økt grad ta i bruk i arbeidet med klimatilpasning?**

- Kompetanseutvikling
- Bedre beslutningsgrunnlag f.eks. nytte - kostnad analyser
- Utvikle samarbeidet internt i organisasjonen
- Styrke samarbeid med næringsliv, innbyggere og andre aktører
- Styrke integrasjon av klimatilpasning i de overordnede plan- og beslutningsprosessene

17) Hvor viktig er disse regionale og statlige virkemidler for kommunen?

	Meget viktig	Viktig	Noe viktig	Lite viktig	Uviktig
Bistand fra eksterne kompetansemiljø f.eks. Klimaservicesenteret	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Forskning relatert til klimatilpasning	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Utviklings- og innovasjonsprosjekter relatert til klimatilpasning	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Statlige planretningslinje (SPR) for klimatilpasning	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Veiledere relatert til arbeidet med klimatilpasning f.eks. Klimahjelperen (DSB)	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Kurs, opplæring, seminar o.l.	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Kommunenettverk for klimatilpasning	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Økt vekt på klimatilpasning i fylkeskommunens regionale utviklingsarbeid	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Avklaringer av kommunens ansvar (lov/forskrift) relatert til klimatilpasning	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Styrking av statlige finansieringsordninger for klimatilpasning	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Gjennom økt rammetilskudd til kommunene	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

18) Hvis du har andre innspill eller kommentarer til spørsmål 16 - 17 kan du skrive dem her.